

Muhammet Nimet Çavuş

<https://orcid.org/0000-0003-0860-7643>

Assistant Professor Department of Tourism and Travel Management, Aydın Adnan Menderes University, Türkiye, mncavus@adu.edu.tr

Günseli Duman

<https://orcid.org/0000-0003-3549-3565>

Lecturer, Department of Tourism and Hotel Management, Aydın Adnan Menderes University Türkiye, gduman@adu.edu.tr

Atf Künyesi | Citation Info

Çavuş, M. N. & Duman, G. (2025). Kruvaziyer Turizmine İlişkin Son 20 Yıldaki Literatür Eğilimlerinin İncelenmesi (2004-2023). *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 12 (5), 111-128.

Kruvaziyer Turizmine İlişkin Son 20 Yıldaki Literatür Eğilimlerinin İncelenmesi (2004-2023)

Öz

Bu çalışmada kruvaziyer turizmine ilişkin 2004–2023 yılları arasında yürütülen akademik çalışmaların eğilimleri incelenmiştir. 25.06.2024 tarihinde Web of Science veri tabanında “topic” sekmesinde “cruise tourism” (kruvaziyer turizmi) anahtar sözcükleri kullanılarak yapılan arama ile elde edilen yayınlar, VOSviewer programı aracılığıyla yazar-atf, belge-atf, ülke-atf, kurum-atf ve anahtar kelime analizlerine tabi tutulmuştur. Analizler sonucunda en çok atf alan yazar Kam Hung (494 atf), en çok atf alan makale Hung ve Petrick (2011), en çok atf alan ülke Amerika Birleşik Devletleri, kurum ise Hong Kong Polytechnic University olarak belirlenmiştir. En sık kullanılan anahtar kelimeler “cruise tourism” (180), “tourism” (31), “cruise” (20), “sustainability” (17), “Caribbean” (10), “climate change” (10), “COVID-19” (10), “cruise ships” (10), “cruise industry” (10) ve “sustainable tourism” (9) şeklindedir. Bulgular, kruvaziyer turizmi literatürünün son yirmi yılda sürdürülebilirlik, iklim değişikliği ve COVID-19 konularına odaklandığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kruvaziyer, Turizm, Bibliyometrik Analiz, Literatür, Eğilimler

An Examination of the Literature Trends Related to Cruise Tourism over the Last 20 Years (2004–2023)

Abstract

This study examines the trends in academic research on cruise tourism conducted between 2004 and 2023. On 25 June 2024, publications covering this period were identified in the Web of Science database by searching the “topic” field with the keywords “cruise tourism.” The retrieved publications were analyzed using VOSviewer through author-citation, document-citation, country-citation, institution-citation, and keyword analyses. The analysis revealed that the most frequently cited author is Kam Hung (494 citations), the most cited article is Hung and Petrick (2011), the most cited country is the United States, and the leading institution is the Hong Kong Polytechnic University. The most frequently used keywords are “cruise tourism” (180), “tourism” (31), “cruise” (20), “sustainability” (17), “Caribbean” (10), “climate change” (10), “COVID-19” (10), “cruise ships” (10), “cruise industry” (10), and “sustainable tourism” (9). The findings indicate that the cruise tourism literature over the past two decades has primarily focused on sustainability, climate change, and COVID-19.

Keywords: Cruise, Tourism, Bibliometric Analysis, Literature, Trends

Copyright and License Statement

All publication and copyright of this article are held by the Journal of Academic History and Ideas / Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi. The article is made available by the journal as open access under the terms of the Creative Commons Attribution–NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>). Under this license, the article may be used, reproduced, and shared in any medium for non-commercial purposes, provided that proper scholarly attribution is given; however, the original content may not be altered, transformed, or used to create derivative works. The scientific, legal, and ethical responsibility for the content of the works published in the journal rests entirely with the author(s) of the article; the journal’s editors and editorial board cannot be held responsible for this content. All requests concerning commercial reuse, translation, or republication of the article must be directed to the journal’s editorial board at akademiktarihvedusunce@gmail.com.

Giriş

COVID-19 salgını başlamadan önce, Kruvaziyer turizmi; yolcu sayısı, artan gemi boyutları ve teknolojik gelişmeler sayesinde yıllık çift haneli büyümeler kaydederek önemli ölçüde gelişen bir turizm endüstrisiydi. Organize turizmin bir türü olarak kruvaziyer turizmi 1980'lerde özellikle transatlantik seyahatler için yolcu gemiciliğinin yerini hava yolculuğunun almasıyla birlikte ana akım turistik faaliyetler arasına girmiştir. Hava yolculuğunun daha popüler hale gelmesiyle birlikte azalan bir taleple karşı karşıya kalan gemi işletmecileri, deniz taşımacılığının temel hizmetlerini gemide ağırlama ve eğlence faaliyetleri ile zenginleştirerek kruvaziyer turizminin yaygınlaşmasını sağlamıştır. Zaman içinde yolcu gemileri denizde yüzen tatil köylerine dönüşmüştür. 1980'lerden 2018'e kadar küresel kruvaziyer filosu dünya çapında faaliyet gösteren 79 gemiden 369 gemiye yükselmiştir (Papathanassis, 2020). Ortalama kruvaziyer gemisi büyüklüğü ve kapasitesi de 19.000'den 60.000 sicile kayıtlı gros tonaja (İng: *gross register tonnage -GRT*) yükselmiştir. Bu büyümeye örnek olarak, Royal Caribbean şirketinin Symphony of the Seas (~228.000 GRT) adlı mega gemisi, Titanik'in (~46.000 GRT) yaklaşık beş katı büyüklüğündedir (Papathanassis, 2020). Bir kruvaziyer tatili seyahat deneyimini, bir otelin konfor ve olanaklarını ve bir tatil köyünün eğlence seçeneklerini tek bir faaliyette bir araya getirmektedir. Büyük kruvaziyer gemilerinin maliyet etkinliğinin yanı sıra gemideki bir dizi teknolojik ve hizmetle ilgili yenilikler, gemi seyahatlerini daha uygun fiyatlı ve son fiyat açısından üst düzey bir kara tatili ile karşılaştırılabilir hale getirmiştir (Papathanassis, 2023). Kruvaziyer tatillerinin son yıllardaki popülerliği, farklı sosyal sınıflara hitap etmesi ve imajının modernleşmesiyle ilişkilidir. Bu durum, kruvaziyer tatilini niş bir etkinlikten ana akım bir tatil formuna dönüştürmüştür. Kruvaziyer endüstrisi, 2019 yılında 27,5 milyon yolcu, 179,7 milyon gece konaklama, 1,17 milyon tam zamanlı iş eşdeğeri (FTE) ve 150 milyar dolar doğrudan, dolaylı ve uyarılmış ekonomik katkı sağlamıştır (Papathanassis, 2023). Kruvaziyer turizm endüstrisinin başlangıçtaki başarı öyküsü, çevresel ve sosyal sorumluluk uygulamalarına yönelik kamuoyu denetiminin artmasıyla bir dönüm noktasıyla karşı karşıya kalmıştır. Çevreci gruplardan yerel topluluklara kadar uzanan eleştirmenler, sektörün sürdürülebilirlik konusundaki eksikliklerinin altını çizmiştir. Buna karşılık, sektörün temsilci kuruluşu CLIA, ekonomik faydaları ve teknolojik gelişmeleri vurgulayarak savunmacı bir halkla ilişkiler yaklaşımı benimsemiştir. Bu tepki, kirlilik ve sağlık endişeleriyle ilgili olumsuz medya haberleriyle birleşince kruvaziyer endüstrisi için bir "anti-kahraman seyahati" söylemi ortaya çıkmıştır. "Kruvaziyer gemileri Kanada'yı klozet olarak kullanıyor" (Guardian) ve "Kruvaziyer Gemisi Kirliliği Ciddi Sağlık ve Çevre Sorunlarına Neden Oluyor" (Forbes)

gibi başlıklar sıradan hale gelmiştir (Papathanassis, 2023). COVID-19 salgını, kruvaziyer gemilerinin "yüzen petri kabı" olarak nitelendirilmesiyle sektörün imajını daha da zedelemiştir. Yolcu sayılarının düşmesi, eski gemilerin hizmet dışı bırakılmasına ve önemli mali kayıplara yol açmıştır. Bu zorlu döneme rağmen, kruvaziyer şirketleri maliyetleri düşürerek ve borç finansmanı ile ayakta kalmayı başarmıştır. Küresel filo küçülmüş olsa da gelecekte işletilmek üzere yeni gemi siparişleri sürmekte ve sektörel büyüme devam etmektedir (Park, Im ve Kim, 2024). COVID-19 sürecinde hasar alan ama yeniden toparlayarak büyümeye devam eden kruvaziyer turizmi endüstrisi günümüzde küresel ekonominin önemli bir parçasıdır. Bu doğrultuda kruvaziyer turizmine ilişkin akademik araştırmalar da çoğalmıştır. Araştırmacılar ekonomik etkilerden çevresel etkilerine, yolcu davranışlarından destinasyon geliştirme stratejilerine kadar birçok açıdan kruvaziyer turizmini ele almıştır (Kulkov vd., 2023). Bu çalışma, Kruvaziyer turizmi araştırmalarının son 20 yıllık eğilimlerini analiz etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik analiz yönteminin kullanıldığı bu çalışmada akademik yayınların eğilimlerini yazarlar, yayınlanmış eserler, kurumlar, coğrafi bölgeler ve en sık kullanılan anahtar kelimeleri inceleyerek kruvaziyer turizmine ilişkin akademik araştırmaların son 20 yıldaki görünümü hakkında kapsamlı bir anlayış sunmak amaçlanmaktadır. Bu çalışmada nihai olarak turizmin önemli bir parçası olan kruvaziyer turizmi endüstrisinin devam eden literatürüne katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda öncelikle deniz turizmi ve kruvaziyer turizmine ilişkin kavramsal çerçeve ortaya konmuş, ardından çalışmanın yöntem bölümünde kruvaziyer turizmine ilişkin bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiş ve bulgular tartışılmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1 Deniz Turizmi

Deniz turizmi, denizcilik temelinde gerçekleşen çok yönlü ve çeşitli bir turizm faaliyetidir (Luković, 2012). Hem turistlerin su yoluyla ulaşımını hem de liman ve marinalardaki konaklama ve diğer faaliyetler de dahil olmak üzere karadaki deneyimlerini kapsamaktadır (Alcover vd., 2011). Deniz turizminin önemi, özellikle destinasyon gelişimindeki rolü nedeniyle yaygın olarak kabul edilmektedir (Silveira, Santos ve Perna, 2018). Deniz turizmi sektörü küresel bir büyüme yaşamaktadır (Alcover vd., 2011). Bununla birlikte, COVID-19 salgını eğlence amaçlı gemi endüstrisini ve genel olarak deniz turizmini olumsuz etkilemiştir. Bu gerilemeye rağmen, deniz turizmi deniz temelli turizmin önemli bir segmenti olmaya devam etmekte ve özellikle bazı Avrupa bölgelerinde artan bir ilgi görmektedir (Zhou vd., 2023).

Deniz turizmi için üzerinde evrensel olarak uzlaşmış tek bir tanım bulunmamaktadır. Bazı tanımlar, tekne ve yatçılık gibi faaliyetleri vurgulayarak suyun kendisine odaklanmaktadır. Bu durum, denizin merkezde olduğu doğa temelli turizm ile uyumludur (Collins, 2008). Ancak diğer tanımlar denizin rolünü küçümsemekte, tamamen su temelli olmasalar bile faaliyetlerin kıyıdaki konumuna daha fazla odaklanmaktadır. Bu durum, Hall'ın (2001) da belirttiği gibi hem kara hem de açık deniz suları dahil olmak üzere kıyı bölgesinde gerçekleşen daha geniş bir boş zaman faaliyeti yelpazesini kapsayan "kıyı turizmi" ile karışıklık yaratmaktadır. Genel olarak hangi turistik faaliyetlerin ve olguların deniz turizmi ve kıyı turizmine dahil edildiği konusu üzerinde tartışmalar olsa da iki alan arasında ciddi ölçüde örtüşme söz konusudur. Bu çalışmada deniz ya da kıyıya verilen göreceli önem ya da vurgu belirleyici faktör olarak değerlendirilmiştir. Kıyı turizminde deniz, esas olarak kıyıda ve karada gerçekleşen turistik faaliyetleri desteklerken, deniz turizminde kıyı ve kara, büyük ölçüde denizde gerçekleşen turistik faaliyetleri desteklemektedir. Kruvaziyer turizminde de faaliyetlerin çoğunluğu denizde gerçekleşmesi nedeniyle deniz turizmi kapsamında ele alınmıştır.

2.2 Kruvaziyer Turizmi

Kruvaziyer Turizmi, son yıllarda kayda değer bir büyüme yaşayarak küresel turizm endüstrisinde önemli bir aktör olarak yerini almıştır. Bu sektör, okyanus yolculukları, nehir yolculukları, keşif yolculukları ve özel tematik yolculuklar dahil olmak üzere çeşitli deniz eğlence deneyimleri sunmaktadır. Yolcular, kısa hafta sonu kaçamaklarından birden fazla kıtayı kapsayan uzun yolculuklara kadar değişen seyahatlere çıkmaktadır. Kruvaziyer hatları, ulaşım, konaklama ve gemideki seçilmiş etkinlikleri birleştiren her şey dahil tatil paketleri sunmaktadır (Ren vd., 2021). Kruvaziyer turizminin ekonomik etkisi oldukça büyüktür. Bu sektör, gemi inşası, gemi işletmeciliği, gemilerde konaklama hizmetleri ve liman şehirlerindeki destinasyon hizmetleri gibi çeşitli sektörlerde önemli iş fırsatları yaratmaktadır. Kruvaziyer yolcuları, gemide yaptıkları harcamalar ve kıyı gezilerine katılımları sayesinde yerel ekonomilere ve vergi gelirlerine katkıda bulunmaktadır (Zhang vd., 2022). Kruvaziyer Turizmi, ekonomik faydalar sağlamakla birlikte, çevresel ayak izi nedeniyle eleştirilmektedir. Büyük yolcu gemileri sülfür oksit, nitrojen oksit ve partikül madde gibi hava ve su kirleticileri yaymaktadır. Bu emisyonlar, özellikle liman kentlerinde yerel hava kalitesini düşürebilmekte ve deniz ekosistemlerine potansiyel olarak zarar verebilmektedir, Ayrıca, atık su ve gri su deşarjı çevresel kirlenme konusunda endişelere yol açmaktadır. Kruvaziyer gemilerinden kaynaklanan çapa hasarı ve gürültü kirliliği hassas deniz ortamlarını daha da bozabilmektedir (Cervený, Miller ve Gende, 2020). Kruvaziyer turizmi, yolcular ve ev sahibi toplumlar arasında kültürel alışverişi teşvik

edebilmektedir. Yolcular, kıyı gezileri sırasında farklı geleneklere ve tarihi yerleri deneyimleyerek kültürel anlayışlarını geliştirebilmektedir. Ancak bazı zorluklar da mevcuttur. Çok sayıda yolcunun akın etmesi yerel kaynakları ve altyapıyı zorlayabilmektedir. Ayrıca, kruvaziyer yolcularının tercihlerini karşılamaya odaklanmak kültürel homojenleşmeye ve özgün olmama hissine yol açabilmektedir (Jordan vd., 2023). Kruvaziyer şirketleri, daha çevreci uygulamaları benimseyerek çevresel ve sosyal endişeleri dikkate almaktadır. Buna hava ve su kirliliğini azaltmak için daha temiz yakıtlar ve gelişmiş teknolojiler kullanmak da dahildir. Ayrıca atıkları azaltmak ve geri dönüşümü artırmak için gemide daha iyi atık yönetimi uygulamaktadırlar. Buna ek olarak, liman yetkilileriyle yapılan iş birliği, kıyıya yanaşmış durumdayken emisyonları azaltmak için kıyı elektriği kullanmak gibi sürdürülebilir kıyı operasyonlarına olanak tanımaktadır. Son olarak, kruvaziyer şirketleri sürdürülebilir turizm uygulamalarını teşvik etmek ve yerel toplum kalkınma projelerini desteklemek için hedef bölgelerle birlikte çalışmaktadır (Lloret vd., 2021). Kruvaziyer turizminin geleceği, ekonomik büyüme, çevresel sorumluluk ve sosyal refah arasındaki karmaşık ilişkiyi yönetme becerisine bağlıdır. Sürekli yenilik, daha sıkı düzenlemeler ve sürdürülebilir uygulamalara bağlılık oldukça önemlidir. Ayrıca, kruvaziyer turizminin destinasyonların sosyal ve kültürel dokusuna olumlu katkıda bulunmasını sağlamak için yerel topluluklarla iş birliği gerektirmektedir. Kruvaziyer turizmi, sürdürülebilirliğe öncelik vererek küresel turizm endüstrisinde dinamik ve zenginleştirici bir sektör olarak başarısının devamını sağlayabilecek niteliktedir.

3. Yöntem

Bu çalışmada kruvaziyer turizmine ilişkin akademik çalışma eğilimlerini belirlemek amacıyla bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz, belirli bir araştırma alanının fikirsel manzarasını haritalandırmaya yönelik nicel bir yaklaşımdır (Bozkurt, 2025). İstatistiksel ve matematiksel teknikler kullanarak akademik yayınların çeşitli yönlerini incelemektedir. Bu analizler yayın trendlerini, yazarlık modellerini, atıf analizini ve anahtar kelime analizini kapsamaktadır. Yayın eğilimleri bir alandaki büyüme modellerini ortaya koyarken, yazarlık modelleri işbirlikçi araştırma uygulamalarına ışık tutmaktadır. Atıf analizi, araştırma etkisi ve nüfuzunun temel bir göstergesi olarak hizmet ederken, anahtar kelime analizi en sık çalışılan konuları ve bunların zaman içindeki gelişimini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada bibliyometrik analiz yürütmek amacıyla elde edilecek veriler Web of Science platformundan elde edilmiştir. Web of Science (WoS), çok sayıda akademik disiplinde geniş bir yayın koleksiyonuna erişim sağlayan önde gelen bir atıf veri tabanıdır. Genellikle üniversiteler aracılığıyla erişilen bu abonelik tabanlı platform, bilimsel dergileri, konferans

bildirilerini, kitapları ve veri derlemelerini, bilimsel araştırmalara odaklanmakla birlikte sosyal ve beşerî bilimleri de kapsayacak şekilde dizinlemektedir. Web of Science, araştırmacılara hedefli aramalar, etki analizi için atıf takibi, araştırma trendlerinin keşfi ve kendi alanlarında önde gelen akademisyenlerin belirlenmesi yoluyla akademik literatürü derinlemesine inceleme imkânı sunmaktadır. Web of Science platformundan elde edilen verileri işlemek için VOSviewer programı kullanılmıştır. VOSviewer, temaları, iş birliklerini ve araştırma eğilimlerini ortaya çıkarmak için atıf verilerini, ortak atıf analizini veya anahtar kelime ortak oluşumunu kullanan bir analiz aracıdır.

25.06.2024 tarihinde Web of Science veri tabanında “topic” sekmesinde “cruise tourism” (krvaziyer turizmi) kelimeleri taratılarak yapılan aramada 2004 ve 2023 yıllarını kapsayacak şekilde son 20 yılda yapılmış akademik çalışmalar listelenmiştir. Listelenen çalışmaların içeriğine dair bilgi edinebilmek amacıyla yalnızca İngilizce dilinde olanlar şeklinde filtrelenmiştir. Ayrıca turizm endüstrisi ile ilişkili çalışmalara ulaşabilmek adına “citation topics micro” sekmesinden turizm seçilerek ulaşılan çalışmalar filtrelenmiştir. Uygulanan bütün filtrelemelerin ardından 371 akademik esere erişim sağlanmıştır. Veriler “tab delimited file” formatında indirilerek elde edilen “text” dosyası VOSviewer programına işlenmek üzere aktarılmıştır. İşlenen veriler sonucunda çalışmaya dahil edilen en eski yayın 2004 yılında (1 yayın) ve en yeni yayınlar 2023 yılında (15 yayın) yayınlanmıştır. Bu çalışmanın yapıldığı Haziran 2024 tarihi itibarıyla 2024 yılı henüz dolmadığı için bu sene içinde yayınlanmış akademik eserler çalışmaya dahil edilmemiştir.

Şekil.1 Yayınlandıkları Yıllara Göre Akademik Çalışmaların Dağılımı (2004-2023)

Şekil.1’de verildiği üzere 2004-2010 yıllarında yayın sayısında ciddi bir artış gözlenmemiştir. Ardından gelen 5 yılda yayın sayısı 10 ve 20 arasında değişiklik göstermiştir.

2016 yılından itibaren düzenli olarak artan yayın sayısı 2020 yılında 55 yayın ile tepe noktasına ulaşmıştır. Ardından düşüşe geçen yayın sayısı 2023 yılı itibariyle 15 yayına kadar gerilemiştir. Akademik disiplinlere göre yayınlanmış çalışmalar incelendiğinde en fazla çalışmanın bulunduğu ilk 5 disiplin “ağırlama, eğlence, spor, turizm” (201 yayın), “yönetim” (57 yayın), “çevre çalışmaları” (51 yayın), “çevre bilimleri” (44 yayın), “yeşil sürdürülebilir bilim teknolojisi” (37 yayın) olarak belirlenmiştir. Bulunduğu disiplinde en az 10 yayınlanmış akademik çalışma olması kriteri uygulandığında elde edilen disiplinlere ait sayısal veriler Tablo.1’de sunulmuştur.

Tablo.1 Disiplinlere Göre Akademik Çalışmaların Dağılımı

DİSİPLİN	YAYIN SAYISI
Ağırlama Eğlence Spor Turizm	201
Yönetim	57
Çevre Çalışmaları	51
Çevre Bilimleri	44
Yeşil Sürdürülebilir Bilim Teknoloji	37
Ulaşım	32
İşletme	26
İktisat	22
Coğrafya	17
Fiziki Coğrafya	13
Sosyoloji	12
Uluslararası İlişkiler	10

Son 20 yılda kruvaziyer turizmiyle ilgili olarak yayınlanmış akademik eserler türlerine göre ele alındığında en fazla yayınlanmış içeriğin olduğu tür dergi makalesi olarak belirlenmiştir (317 yayın). Dergi makalesinin ardından en fazla yayın bulunan türler 31 yayın ile kitap bölümü, 25 yayın ile derleme makale, 23 yayın ile bildiri metni, 6 yayın ile editoryal içerik ve 1 yayın ile kitap incelemesi olarak sıralanmaktadır. Yayın türüne göre akademik çalışmaların dağılımı Tablo.2’de sunulmuştur.

Tablo.2 Yayın Türüne Göre Akademik Çalışmaların Dağılımı

YAYIN TÜRÜ	YAYIN SAYISI
Dergi Makalesi	317
Kitap Bölümü	31

Derleme Makale	25
Bildiri Metni	23
Editoryal İçerik	6
Kitap İncelemesi	1

3.1 Bulgular

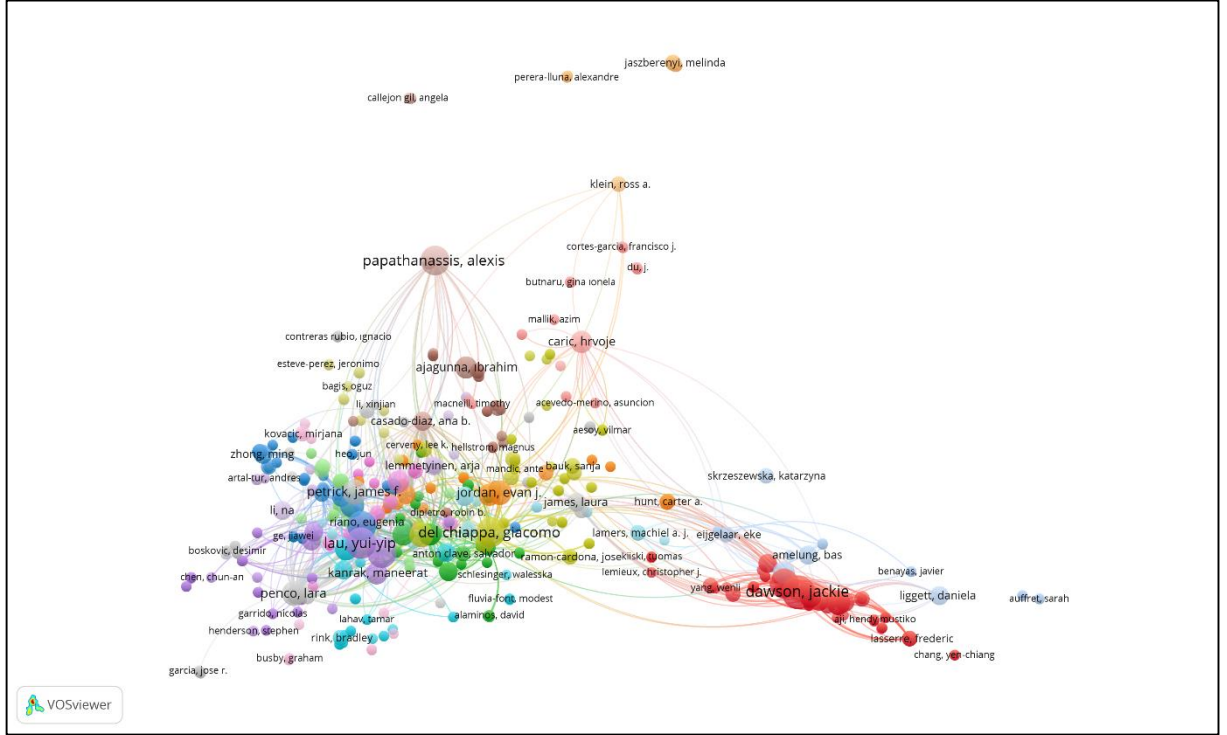
Kruvaziyer turizmi ile ilgili olarak son 20 yılda (2004-2023) yayınlanmış akademik eserlere ilişkin veriler Web of Science platformunda ilgili filtreler uygulandıktan sonra “tab delimited file” formatında indirilmiş ve VOSviewer programında yazar-atıf, belge-atıf, ülke-atıf, kurum-atıf ve anahtar kelime analizleri uygulanmıştır. Her analize ilişkin nicel bulgular ve görsel ağ haritaları alt başlıklarda sırasıyla incelenmiştir.

3.1.1 Yazar-Atıf Analizi

Kruvaziyer turizmi alanında son 20 yılda yayınlanan ve belirlenen filtreler sonucunda ulaşılan 371 akademik çalışma üzerinde bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz kapsamında, en az 1 atıf ve en az 1 yayın kriterlerini karşılayan çalışmalar değerlendirilerek alanda en fazla atıf alan yazarlar belirlenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda 619 gözlem birimi, 23 küme, 8654 bağlantı ve 11268 bağlantı gücü olduğu belirlenmiştir. Kruvaziyer turizmi ile ilgili olarak yayınlanmış ve verilerine ulaşılmış eserler kapsamında en fazla atıf alan ilk 5 yazar sırasıyla Kam Hung (494 atıf), James F. Patrick (254 atıf), E.J. Stewart (224 atıf), Juan Gabriel Brida (218 atıf) ve Jackie Dawson (203 atıf) olarak belirlenmiştir. Toplam 371 eser içinde bağlantı gücü en yüksek olan ilk 5 yazar sırasıyla Kam Hung (282), Jackie Dawson (275), Juan Gabriel Brida (269).

(69), Lara Penco (265), Xiaodong Sun (234) olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda alınan atıf sayısı ile toplam bağlantı gücü arasında bir ilişki olduğunu belirtmek mümkündür. Fakat Lara Penco ve Xiaodong Sun alınan atıflara göre sıralanan ilk 5 yazar arasında olmamalarına rağmen bağlantı gücü açısından ilk 5 yazar arasına girmiştir. Üretkenliğe göre sıralandığında ise Jackie Dawson 9 yayın ile 1. sırada, Yui-Yip Lau 8 yayın ile 2. sırada, Kam Hung, Juan Gabriel Brida, Alexis Papathanassis, Giacomo Del Chiappa, ve Emma J. Stewart isimli yazarlar 7’şer yayın ile 3. Sıradadır. Bu doğrultuda üretkenlik, bağlantı gücü ve alınan atıf sayısı arasında ilişki olduğu gözlemlenirken, üretilen akademik çalışmaların nitelik ve kapsamının alınan atıf sayısında önemli olduğu tespit edilmiştir. Kruvaziyer turizmine ilişkin literatürün yazar-atıf analizine tabi tutulması sonucunda elde edilen nicel verilerin görselleştirilmiş bağlantı haritası Şekil.2’de sunulmuştur

Şekil.2 Yazar-Atıf Analizine Yönelik Nicel Bulguların Görselleştirilmiş Bağlantı Haritası

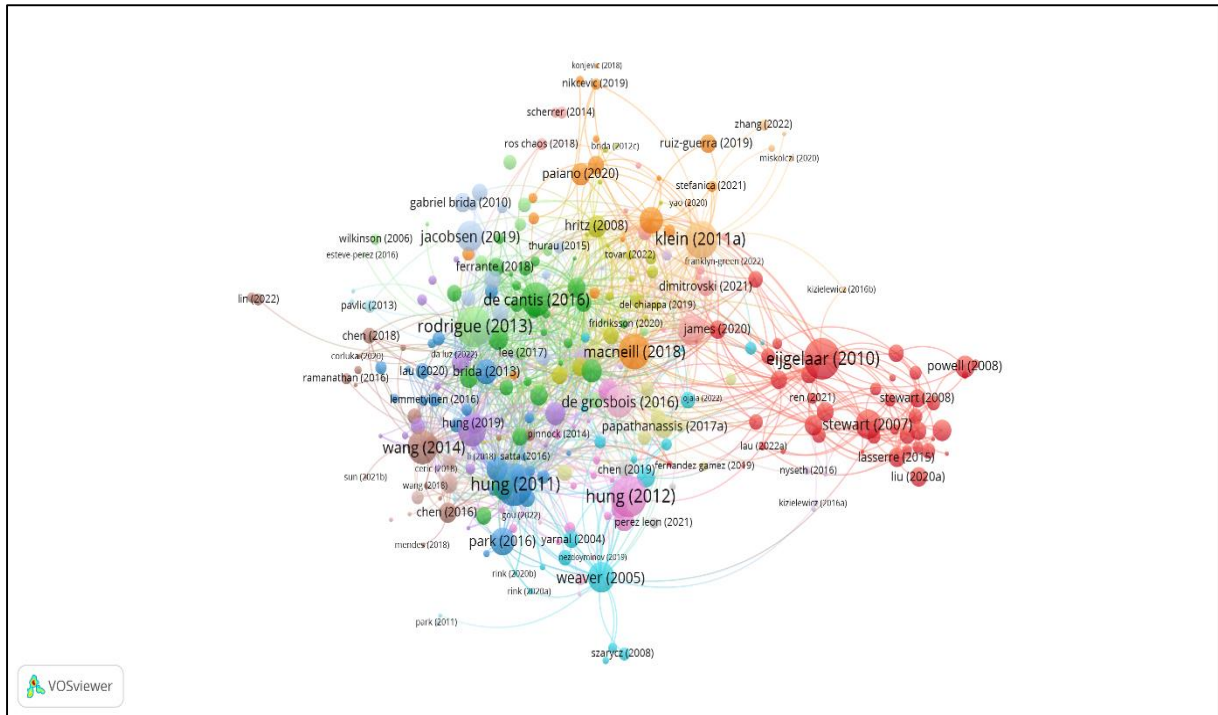
3.1.2 Belge-Atıf Analizis

Kruvaziyer turizmine ilişkin son 20 yılda yayınlanmış literatür verilerinin belge-atıf analizine tabi tutulmasıyla ve en az 1 kez atıf almış olma kriterinin uygulanmasıyla elde edilen veriler doğrultusunda 300 gözlem birimi 19 küme ve 1467 bağlantı tespit edilmiştir. En fazla atıf alan akademik yayın 195 atıf ile Hung ve Petrick (2011) tarafından yapılan “*Why do you cruise? Exploring the motivations for taking cruise holidays, and the construction of a cruising motivation scale*” isimli dergi makalesidir. Ardından gelen yayınlar atıf sayısına göre sırasıyla Eijgelaar, Thaper ve Peeters (2010) (183 atıf), Hung ve Petrick (2012) (182 atıf), Rodrique ve Notteboom (2013) (181 atıf), Klein (2011) (155 atıf), MacNeill ve Wozniak (2018) (137 atıf), De Cantis vd. (2016) (125 atıf), Wang vd. (2014) (124 atıf), Gössling, Scott ve Hall (2015) (118 atıf) ve de Grosbois (2016) (108 atıf) olarak sıralanmaktadır. Belge-atıf analizi sonucunda kruvaziyer turizmine ilişkin son 20 yılda yayınlanmış ve en fazla atıf almış olan ilk 10 sıradaki akademik eserlerin yazar, isim, yıl ve alınan atıf sayısına göre ayrıntılı bilgileri Tablo.2’de sunulmuştur. Bunun yanında belge-atıf analizi sonucunda elde edilen akademik eserlere ilişkin nicel verilerin görselleştirilmiş bağlantı haritası Şekil.3’te sunulmuştur.

Tablo.3 En fazla atıf alan ilk 10 akademik eser

Yazar / Yazarlar	Yılı	Atıf Sayısı	Eserin Adı
Hung, K ve Petrick, JF	2011	195	<i>Why do you cruise? Exploring the motivations for taking cruise holidays, and the construction of a cruising motivation scale</i>
Eijgelaar, E; Thaper, C ve Peeters, P	2010	183	<i>Antarctic cruise tourism: the paradoxes of ambassadorship, olast chance turismo and greenhouse gas emissions</i>
Hung, K ve Petrick, JE	2012	182	<i>Testing the effects of congruity, travel constraints, and self-efficacy on travel intentions: An alternative decision-making model</i>
Rodrigue, JP ve Notteboom, T	2013	181	<i>The geography of cruises: Itineraries, not destinations</i>
Klein, RA	2011	155	<i>Responsible Cruise Tourism: Issues of Cruise Tourism and Sustainability</i>
MacNeill, T ve Wozniak, D	2018	137	<i>The economic, social, and environmental impacts of cruise tourism</i>
De Cantis vd.	2016	125	<i>Cruise passengers' behavior at the destination: Investigation using GPS technology</i>
Wang vd.	2014	124	<i>Selecting a cruise port of call location using the fuzzy-AHP method: A case study in East Asia</i>
Gössling, S; Scott, D ve Hall, CM	2015	118	<i>Inter-market variability in CO₂ emission-intensities in tourism: Implications for destination marketing and carbon management</i>
de Grosbois, D	2016	108	<i>Corporate social responsibility reporting in the cruise tourism industry: a performance evaluation using a new institutional theory based model</i>

Şekil.3 Eser-Atıf Analizine Yönelik Nicel Bulguların Görselleştirilmiş Bağlantı Haritası

Tablo.4 Yayınlanan Eserlere Göre En Fazla Atıf Alan 10 Ülke

ÜLKE	BELGE SAYISI	ATIF SAYISI	BAĞLANTI GÜCÜ
ABD	51	1732	814
Kanada	35	1296	524
Çin	57	1169	592
İspanya	47	899	535
İtalya	34	876	591
Yeni Zelanda	18	663	307
Hollanda	13	435	218
Norveç	16	341	278
İngiltere	17	322	195
Güney Kore	11	319	222

3.1.4 Kurum-Atıf Analizi

Kruvaziyer turizmi alanında 2004-2023 yılları arasında yayınlanan akademik çalışmaların kurumsal dağılımını analiz etmek amacıyla VOSviewer yazılımı kullanılarak kurum-atıf analizi yapılmıştır. Analizde, en az 1 yayın kriterini karşılayan kurumlar değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda 387 gözlem birimi, 17 küme, 4845 bağlantı ve 6813 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Yayınladıkları eserlerin aldığı atıf sayısına göre sıralandığında ilk 5 kurum sırasıyla The Hong Kong Polytechnic University (721 atıf), Texas A&M University (436 atıf), Lincoln University (266 atıf), Free University of Bozen-Bolzano (254 atıf), University of Sassari (252 atıf) olarak belirlenmiştir. The Hong Kong Polytechnic University, hem yayın sayısı hem de bağlantı gücü bakımından lider konumdadır. Türkiye'den sadece iki üniversitenin listede yer alması ve bu kurumların son sıralarda bulunması, ülkemizde kruvaziyer turizmi alanında İngilizce akademik yayın üretiminin yetersiz olduğunu göstermektedir. Kurum-atıf analizinde ülkemizden yalnızca Pamukkale Üniversitesi (1 eser ve 17 atıf) ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi (1 eser ve 4 atıf) kurumları bulunmaktadır. Ülkemizdeki kurumların listenin son sıralarında olması bu konu üzerinde Türkiye'den yazılan İngilizce akademik çalışma sayısının eksikliğini ortaya koymaktadır. Kurum-atıf ağ analizinin görselleştirilmiş hali Şekil 5'te sunulmuştur.

*En fazla atıf alan ilk 10 akademik eser sırasıyla Hung ve Petrick (2011) (195 atıf), Eijgelaar, Thaper ve Peeters (2010) (183 atıf), Hung ve Petrick (2012) (182 atıf), Rodrigue ve Notteboom (2013) (181 atıf), Klein (2011) (155 atıf), MacNeill ve Wozniak (2018) (137 atıf), De Cantis vd. (2016) (125 atıf), Wang vd. (2014) (124 atıf), Gössling, Scott ve Hall (2015) (118 atıf) ve de Grosbois (2016) (108 atıf) olarak belirlenmiştir.

*En fazla atıf alan ilk 10 ülke sırasıyla ABD (1732 atıf), Kanada (1296 atıf), Çin Halk Cumhuriyeti (1169 atıf), İspanya (899 atıf), İtalya (876 atıf), Yeni Zelanda (663 atıf), Hollanda (435 atıf), Norveç (341 atıf), İngiltere (322 atıf) ve Güney Kore (319 atıf) olarak belirlenmiştir.

*En fazla atıf alan ilk 5 kurum sırasıyla The Hong Kong Polytechnic University (721 atıf), Texas A&M University (436 atıf), Lincoln University (266 atıf), Free University of Bozen-Bolzano (254 atıf), University of Sassari (252 atıf) olarak belirlenmiştir.

*Kullanım sıklığına göre ilk 10 anahtar kelime sırasıyla “*cruise tourism*” (krvaziyer turizmi) (180 kullanım), “*tourism*” (turizm) (31 kullanım), “*cruise*” (krvaziyer) (20 kullanım), “*sustainability*” (sürdürülebilirlik) (17 kullanım), “*carribean*” (Karayipler) (10 kullanım), “*climate change*” (iklim değişikliği) (10 kullanım), “*COVID-19*” (10 kullanım), “*cruise ships*” (krvaziyer gemileri) (10 kullanım), “*cruise industry*” (krvaziyer endüstrisi) (10 kullanım) ve “*sustainable tourism*” (sürdürülebilir turizm) (9 kullanım) olarak belirlenmiştir.

Elde edilen bulgular, 2020 yılında tepe noktasına ulaşan akademik yayın sayısındaki düşüşün COVID-19 pandemisinin olumsuz etkileriyle ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Ancak bu dönemde dahi krvaziyer sektörünün büyüme eğilimini sürdürdüğü gözlemlenmiştir. Sektörün pozitif katma değer üretme potansiyelini koruyabilmesi açısından akademik çalışmaların kesintisiz devam etmesi büyük önem taşımaktadır. Akademik çalışmaların kesintiye uğramadan devam etmesi sektörün pozitif katma değer yaratabilmesi açısından önem taşımaktadır. Çalışmada elde edilen bulgular krvaziyer turizmine ilişkin en çok akademik yayının dergi makalesi türünde olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda alınan atıf sayısı ile doğru orantılı olarak gelecekte yürütülecek literatür çalışmalarında bu çalışmanın bulgularından faydalanmak kolaylık sağlayabilecektir. Özellikle en fazla atıf alan yazarların ve belgelerin göz önünde bulundurulması gelecek çalışmaların literatür aşamasını hızlandırarak araştırma süreçlerine katkı sağlayabilecektir. Araştırma bulguları krvaziyer turizmine ilişkin literatürde özellikle iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konularının sıkça ele alındığını göstermektedir. Bu durum dünyanın güncel ajandası olan sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumludur. Konu

hakkında daha fazla veri tabanı, daha fazla analiz biçimi ve daha fazla örneklem ile gelecek çalışmaların yürütülmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

Alcover, A., Alemany, M., Jacob, M., Payeras, M., García, A., & Martínez-Ribes, L. (2011). The economic impact of yacht charter tourism on the Balearic economy. *Tourism Economics*, 17(3), 625–638. <https://doi.org/10.5367/te.2011.0045>

Bozkurt, H. G. (2025). Scopus ve WoS veri tabanlarında yer alan Yörük konulu akademik çalışmaların bibliyometrik analizi. *BENĞİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi*, 2025(1), 122–133. <https://doi.org/10.58646/bengi.1605598>

Cervený, L. K., Miller, A., & Gende, S. (2020). Sustainable cruise tourism in marine world heritage sites. *Sustainability*, 12(2), 611. <https://doi.org/10.3390/su12020611>

Collins, J. H. (2008). Marine tourism in the Kimberley Region of Western Australia. *Geographical Research*, 46, 111–123. <https://doi.org/10.1111/j.1745-5871.2007.00496.x>

De Cantis, S., Ferrante, M., Kahani, A., & Shoval, N. (2016). Cruise passengers' behavior at the destination: Investigation using GPS technology. *Tourism Management*, 52, 133–150. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.06.018>

De Grosbois, D. (2016). Corporate social responsibility reporting in the cruise tourism industry: A performance evaluation using a new institutional theory based model. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(2), 245–269. <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1076827>

Eijgelaar, E., Thaper, C., & Peeters, P. (2010). Antarctic cruise tourism: The paradoxes of ambassadorship, “last chance tourism” and greenhouse gas emissions. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(3), 337–354. <https://doi.org/10.1080/09669581003653534>

Gössling, S., Scott, D., & Hall, C. M. (2015). Inter-market variability in CO₂ emission-intensities in tourism: Implications for destination marketing and carbon management. *Tourism Management*, 46, 203–212. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.06.021>

Hall, C. M. (2001). Trends in ocean and coastal tourism: The end of the last frontier? *Ocean & Coastal Management*, 44(9–10), 601–618. [https://doi.org/10.1016/S0964-5691\(01\)00071-0](https://doi.org/10.1016/S0964-5691(01)00071-0)

Hung, K., & Petrick, J. F. (2011). Why do you cruise? Exploring the motivations for taking cruise holidays, and the construction of a cruising motivation scale. *Tourism Management*, 32(2), 386–393. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.03.008>

Hung, K., & Petrick, J. F. (2012). Testing the effects of congruity, travel constraints, and self-efficacy on travel intentions: An alternative decision-making model. *Tourism Management*, 33(4), 855–867. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.09.007>

Jordan, E. J., Vieira, J. C., Santos, C. M., & Huang, T. Y. T. (2023). Do residents differentiate between the impacts of tourism, cruise tourism, and Airbnb tourism? In *Methodological advancements in social impacts of tourism research* (pp. 15–33). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003413165-2>

- Klein, R. A. (2011). Responsible cruise tourism: Issues of cruise tourism and sustainability. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 18(1), 107–116. <https://doi.org/10.1375/jhtm.18.1.107>
- Kulkov, I., Hellström, M., Tsvetkova, A., & Malmberg, J. (2023). Sustainable cruise tourism: Systematic literature review and future research areas. *Sustainability*, 15(10), 8335. <https://doi.org/10.3390/su15108335>
- Lloret, J., Carreño, A., Carić, H., San, J., & Fleming, L. E. (2021). Environmental and human health impacts of cruise tourism: A review. *Marine Pollution Bulletin*, 173, 112979. <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2021.112979>
- Luković, T. (2012). Nautical tourism and its function in the economic development of Europe. InTech. <https://doi.org/10.5772/38058>
- MacNeill, T., & Wozniak, D. (2018). The economic, social, and environmental impacts of cruise tourism. *Tourism Management*, 66, 387–404. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.11.002>
- Papathanassis, A. (2020). The growth and development of the cruise sector: A perspective article. *Tourism Review*, 75(1), 130–135. <https://doi.org/10.1108/TR-02-2019-0037>
- Papathanassis, A. (2023). A decade of ‘blue tourism’ sustainability research: Exploring the impact of cruise tourism on coastal areas. *Cambridge Prisms: Coastal Futures*, 1, e12. <https://doi.org/10.1017/cft.2023.2.pr5>
- Park, O., Im, A. Y., & Kim, D. Y. (2024). Antecedents of residents’ support for cruise tourism in the Bahamas during the era of COVID-19 pandemic. *International Journal of Tourism Cities*. <https://doi.org/10.1108/ijtc-10-2022-0235>
- Ren, C., James, L., Pashkevich, A., & Hoarau-Heemstra, H. (2021). Cruise trouble: A practice-based approach to studying Arctic cruise tourism. *Tourism Management Perspectives*, 40, 100901. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100901>
- Rodrigue, J. P., & Notteboom, T. (2013). The geography of cruises: Itineraries, not destinations. *Applied Geography*, 38, 31–42. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2012.11.011>
- Silveira, L., Santos, N., & Perna, F. (2018). Yachts passing by the west coast of Portugal – what to do to make the marina and the destination of Figueira da Foz a nautical tourism reference? *Pomorstvo*, 32(2), 182–190. <https://doi.org/10.31217/p.32.2.3>
- Wang, Y., Jung, K. A., Yeo, G. T., & Chou, C. C. (2014). Selecting a cruise port of call location using the fuzzy-AHP method: A case study in East Asia. *Tourism Management*, 42, 262–270. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.11.005>
- Zhang, H., Wang, Q., Chen, J., Rangel-Buitrago, N., & Shu, Y. (2022). Cruise tourism in the context of COVID-19: Dilemmas and solutions. *Ocean & Coastal Management*, 228, 106321. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2022.106321>

Zhou, J., Chen, S. L. P., Shi, W. W., Kanrak, M., & Ge, J. (2023). The impacts of COVID-19 on the cruise industry based on an empirical study in China. *Marine Policy*, 153, 105631. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2023.105631>

Telif ve Lisans Bildirimi

Bu makalenin tüm yayın ve telif hakları Journal of Academic History and Ideas / Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi'ne aittir. Makale, dergi tarafından Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC 4.0) kapsamında açık erişimli olarak sunulmaktadır (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>). Bu lisans kapsamında, makale uygun bilimsel atıfyapılması koşuluyla ve yalnızca ticari olmayan amaçlarla her türlü ortamda kullanılabilir, çoğaltılabilir ve paylaşılabilir; ancak orijinal içeriğin değiştirilmesi, dönüştürülmesi veya üzerinde türev eser üretilmesi kesinlikle yasaktır. Dergide yayımlanan çalışmaların bilimsel, hukuki ve etik sorumluluğu tamamen makale yazar(lar)ına aittir; dergi editörleri ve yayın kurulu bu içerik nedeniyle sorumlu tutulamaz. Makalenin ticari yeniden kullanımı, çeviri veya yeniden yayımlanmasına ilişkin tüm talepler, derginin editör kuruluna akademiktarihvedusunce@gmail.com adresi üzerinden iletilmelidir.